■ 2- ئاينىڭ 10- كۈنى لىۋىينىڭ بىنغازى شەھىرىدىكى مۇھاسىرىدە تۇرۇۋاتقان مۇجاھىد قېرىنداشلىرىمىز مۇرتەد ھەفتەر قوشۇننىڭ بىر تەكتۈچار ئايروپىلانىنى ئېتىپ چۈشۈرۈۋەتكەن، بىر ئۆچقۇچى ئۆلتۈرگەن.

■ 2- ئاينىڭ 10- كۈنى ئافغانىستاننىڭ ھىلمەند ۋىلايىتىنىڭ سەنگىن رايونىدا تاجاۋۇزچى ئامېرىكا ئارمىيىسى خەلقلەرنىڭ ئۆيلىرىنى بومباردىمان قىلىپ 35 ئادەمنى ئۆلتۈرگەن ۋە 18 ئادەمنى يارىلاندۇرغان. بۇلارنىڭ كۆپىنچىسى ئايال-بالىلار ئىكەن.

■ 2- ئاينىڭ 11- كۈنى ئافغانىستان ئىسلام ئىمارىتىدىكى بىر مۇجاھىد قېرىندىشىمىز ئافغانىستاننىڭ ھىلمەند ۋىلايىتى لەشكەرگاھ رايونىنىڭ مەركىزىدە مۇرتەد ئارمىيىگە قارشى پىدائىيلىق ئېلىپ بېرىپ، 21 مۇرتەد ئەسكەرنى ئۆلتۈرگەن ۋە 18 نى يارىلاندۇرغان ھەمدە توت ئەسكىرىي ماشىنىنى ۋەيران قىلغان.

■ 2- ئاينىڭ 12- كۈنى سۈرىيەنىڭ جەنۇبى (يەنى دەرئا رايونى)دىكى مۇجاھىدلار بەششار ئەسەد ئارمىيىسىگە قارشى «ئۆلۈم خارلىقتىن ياخشى» ناملىق جەڭنى باشلىغان بولۇپ، بۇ جەڭنىڭ نىشانى بولسا سۈرىيەنىڭ جەنۇبىي رايونلىرىنى بەششار ئەسەد ئەسكەرلىرىدىن تازىلاش ۋە كاپىرلار مىكىر بىلەن ئوتتۇرىغا قويغان ئۇرۇش توختىتىش كېلىشىمىنى ئىنكار قىلىشتىن ئىبارەت.

بۇ جەڭ ئاۋۋال دەرئا شەھىرىنىڭ مانىشيا رايونىغا ئىككى ئىستىشھادىيە قىلىش بىلەن باشلانغان بولۇپ، بىرىنچى قېتىملىق ئىستىشھادىيىنى ھەيئەتۇ تەھرىر شام جاماۋىتى دەرئا رايوننىڭ سابىق ئەسكىرىي مەسئۇلى ئەبۇ رەييان مۇھاجىر قىلغان. ئىككىنچى قېتىملىق ئىستىشھادىيىنى بولسا ھەيئەتۇ تەھرىر شام جاماۋىتىنىڭ ئەزاسى ئەبۇ مۇھەممەد ئەنسارى ئېلىپ بارغان.

مۇجاھىدلار يەنە يەر ئاستى تونىل كولاپ بومبا قويۇپ، بەششار ئەسەد قوشۇننىنىڭ ئاستىدىن پارتلاتقان. بۇ جەڭدە ھازىرغىچە الله نىڭ ياردىمى بىلەن 50 كە يېقىن تاغۇت ئەسكىرى ئۆلۈپ ئېغىر تالاپەتلەرگە ئۇچرىغان، مانىشيا رايوننىڭ كۆپ قىسىم جايلىرى مۇجاھىدلار قولىغا ئۆتىگەن. مۇئمىنلەرنىڭ قەلبىنى شادلاندۇردىغىنى شۇكى، نەچچە يىلدىن بېرى ئەژان ئۇقۇلمىغان مەسجىدلەردە قايتىدىن ئەژان-تەكبىرلەر توۇلىنىشقا باشلىنىدى.

■ 2- ئاينىڭ 12- كۈنى ئافغانىستان ئىسلام ئىمارىتى مۇجاھىدلىرى ئافغانىستاننىڭ خوست ۋىلايىتىنىڭ مۇئاۋۇن ساقچى باشلىقىنى ئۆلتۈرگەن.

■ 2- ئاينىڭ 13- كۈنى مۇجاھىد قېرىنداشلىرىمىز يەمەننىڭ ئىب ۋىلايىتىدە مۇرتەد ئارمىيىنىڭ ماشىنا ئەترىتىگە قارشى مينا ھەملەيتى ئېلىپ بېرىپ، ئىستىخبارات مەركىزىنىڭ مەسئۇلى ئەھمەد جۈمراھ، جىنايى ئىشلار باشقارمىسىنىڭ باشلىقى مەھموۋد ئەسەد قاتارلىقلارنى ئېغىر دەرىجىدە يارىلاندۇرغان ۋە بىر قانچە نەپەر قوغدىغۇچىسىنى جەھەننەمگە ئۇزاتقان.

■ 2- ئاينىڭ 14- كۈنى ۋەتىنىمىز شەرقىي تۈركىستاننىڭ خوتەن ۋىلايىتى گۇما ناھىيىسىدە 3 نەپەر قېرىندىشىمىز پىچاقلىق ھۇجۇم قىلىش ئەمەلىيىتى ئېلىپ بارغان. خىتاي ئاخبارات ۋاستىلىرى 5 كىشىنىڭ ئۆلۈپ 5 كىشىنىڭ يارىلانغانلىقىنى ئېلان قىلغان. خىتاي تەرەپ بۇ ۋۇقەنىڭ تەپسىلاتىنى يوشۇرۇغان بولۇپ، ئىجتىمائىي تاراتقۇلاردا بۇ ۋۇقە ھەققىدە تەپسىلىي مەلۇمات بەرمىگەن.

■ 2- ئاينىڭ 14- كۈنى يەمەننىڭ مەئارىب شەھىرىنىڭ مىنىن رايوندا ئامېرىكىنىڭ بىر ئۆچقۇچىسىز جاسۇس ئايروپىلانى چۈشۈپ كەتكەن.

■ 2- ئاينىڭ 14- كۈنى سۈرىيەنىڭ غۇتە رايونىنىڭ غەربىدىكى داھار ئەسۇەد دېگەن جايدا بەششار ئەسەد ئەسكەرلىرى مۇجاھىدلار كونترولىلۇقىدىكى نۇقتىلارغا قاتتىق ئىلگىرىلىگەن بولسىمۇ لېكىن الله نىڭ مۇجاھىد قېرىنداشلىرىمىزنى سابىت قەدەم قىلىشى بىلەن بۇ نىجىس كاپىرلارنى چېكىنىدۇرۇپ ئۆلۈارغا زور تالاپەتلەرنى يەتكۈزگەن. بۇ نۇسخىيرىيە شىئەلىرىدىن ئاز دېگەندىمۇ 50 ى ئۆلگەن، ئۆلگەنلەرنىڭ ئارىسىدا بىر كېنىرالمۇ بار ئىكەن. مۇجاھىدلار بۇ جەڭدە نۇرغۇن قورال-ياراق ۋە ئوق-دورىلارنى غەنىيمەت ئالغان.

■ خىتاي ئاۋاۋۇزچىلىرىنىڭ شەرقىي تۈركىستاندا تاجاۋۇز قىلىپ بېرىۋاتقان تېررور خاراكتېرلىك ياستۇرۇش ۋە ئاسىملاتسىيە سىياسىتى كۇندىن-كۈنگە ئېشىپ بېرىۋاتقان بولۇپ، يېقىنقى مەزگىللەردە كۈچەپ تەشۋىق قىلىنىۋاتقان ئاتالمىش «قوشماق تۇغقان» بولۇش سىياستىنىڭ خىتاي كۆتىكەندەك نەتىجىگە ئېرىشەلمەيۋاتقانلىقى ئاخبارات ۋاستىلىرىدا ئوتتۇرىغا چىققان ئىدى. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى شەرقىي تۈركىستاندا يەنە «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تامىقى» نامىدا يېڭى بىر بەمەنە سىياسەتنى ئېلىپ بېرىۋاتقانلىقى مەلۇم بولماقتا. بۇ خىلدىكى «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تامىقى» ئېنىق ۋە بىيىمىشنىڭ 2016- يىلى 10- ئايىدىن باشلاپ رەسمىي تۈردە سىياسىي مەيدانىنى ئىپادە قىلىدىغان بىر پائالىيەت سۈپىتىدە ئېلىپ بېرىلىۋاتقانلىقى، بۇ تاماشا بېيىشنى رەت قىلغان ياكى يېگەن بولسىمۇ نارازىلىق ئىپادىلەنگەن كەيپىياتتا يېگەنلەرگە نىسبەتەن «دىنىي ئاشقۇن»، «مىللىي بۆلگۈنچى»، «تېررورچى» دېگەندەك ناملار بىلەن قاتتىق مۇئامىلە قىلىنىپ، ئاتالمىش «تەربىيىلەش ئورنى» دېپىلىۋاتقان يېرا قارا تۈرمىلىرىگە سولىنىۋاتقانلىقى، ھەتتا تۇتقۇن قىلىنىپ ئىز-دېرەكسىز يوقاپ كېتىۋاتقانلىقى مەلۇم بولماقتا.

■ بېيقىندىن بېرى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئاتۇش رايونىدىكى ئۇيغۇر بايلىرىنى مەخسۇس يوقىتىش ئوپېيكتى قىلىپ، ئۆلۈرنى تۇيۇقسىزلا ئاۋرا-ئازدىمىدىن تۇتقۇن قىلىشقا باشلىغان. تۇتقۇن قىلىنغانلارنىڭ بەزىلىرىنىڭ ھازىرغىچە ھېچقانداق ئىز-دېرىكى يوق ئىكەن. ھازىرغىچە ئاتۇش رايوندا تۇتقۇن قىلىنىپ ئىز-دېرىكى بولمىغان بايلارنىڭ سانى 50 دىن ئاشىدىغانلىقى، بۇ بايلارنىڭ يېللىق ئىقتىسادىي كىرىمى 10 مىليون خىتاي پۇلىدىن 50-60 مىليون خىتاي پۇلىغا يېتىدىغان ئالاھىدە بايلار ئىكەنلىكى مەلۇم بولغان.

ئەردب تىلى ئۆگىنىمەن

سۆزلۈكلەر		جۈملىلەر	
أَلْثَغُ	كېكەچ	هَذَا الصَّبِيُّ أَلْثَغُ	بۇ بالا كېكەچ
لُثَغَاءُ	كېكەچ (ئايالللىق)	هَذِهِ الصَّبِيَّةُ لُثَغَاءُ	بۇ قىز كېكەچ
لُثْغٌ	كېكەچلەر	أُوْلَئِكَ الْخَالُونَ لُثْغٌ	ئاۋۇ يۈك توشۇغۇچىلار كېكەچ
أَحْمَقُ	ئەخمەق	هَذَا الرَّجُلُ أَحْمَقُ	بۇ كىشى ئەخمەق
حَمْقَاءُ	ئەخمەق (ئايالللىق)	هَذِهِ الْمَرْأَةُ حَمْقَاءُ	بۇ ئايال ئەخمەق
حُمْقٌ	ئەخمەقلەر	هَؤُلاءِ الْفَلاحُونَ حُمْقٌ	ئۇ دېھقانلار ئەخمەق
لَيْسَ	ئەمەس	هُوَ لَيْسَ	ئۇ ئەمەس
لَيْسُوا	ئەمەس (كۆپلۈك)	هُمْ لَيْسُوا	ئۇلار ئەمەس
لَيْسَتْ	ئەمەس (ئايالغا)	هِيَ لَيْسَتْ	ئۇ (ئايال) ئەمەس
لَسْنَ	ئەمەس (ئايالالارغا)	هُنَّ لَسْنَ	ئۇلار (ئايالالار) ئەمەس
لَسْتَ	(سەن) ئەمەس	أَنْتَ لَسْتَ	سەن ئەمەس
لَسْتُمْ	(سىلەر) ئەمەس	أَنْتُمْ لَسْتُمْ	سىلەر ئەمەس

سەبىلەر سەھىپىسى

ئەينەك

بىر چاغلاردا بىر ۋەزىر قول ئاستىدىكى ئەمەلدارلىرى بىلەن بىللە بازار ئايلىنىپ قۇل بازىرىغا كەپتۇ. قۇللار بۇ بازاردا سېتىلاتتى. ۋەزىر ئەسىرلەرنىڭ ۋە قۇللارنىڭ يېنىغا كېلىپ، ئۇلارنى يېقىندىن كۆرمەكچى بولىتۇ. ياشلىغان بىر ئەسىر ۋەزىرگە:

ــ بېگىم، سەللىگىزنىڭ ئۈستىدە بىر داغ بار ئىكەن، ــ دەپتۇ. ۋەزىر سەللىسىنى بېشىدىن ئېلىپ قارىسا، ئەسىرنىڭ دېگىنى راست ئىكەن. دېمەككى، سائەتلەردىن بېرى مۇشۇنداق يۈرگەن ۋە بۇنى ھەممە كىشى كۆرگەن ئىدى. ۋەزىر بەكلا خىجىل بولىتۇ ۋە ئەمەلدارلىرىغا كۆزگىلى بېرىم ھالدا قاراپ مۇنداق دەپتۇ:

ــ مېنىڭ بۇ ھالەتتە كوچىدا يۈرۈشۈمگە كۆز يۇمدۇڭلار. سەللەمدىكى داغنى كۆرگەن تۇرۇغلۇق گەپ قىلمىدىڭلار. مېنىڭ ھەقىقىي دوستۇم مۇشۇ ئەسىر ئىكەن ئەمما مەن ئۇنىڭ دوستۇم ئىكەنلىكىنى بىلمەپتىمەن. دوستۇمنىڭ قۇل بولۇپ سېتىلىشىغا رازى ئەمەسمەن. ئۇنى دەرھال سېتىۋېلىپ ئازادلىققا ئېرىشتۇرۇڭلار!

بۇ ۋەقەنى ئۇنتۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن ۋەزىر پەيغەمبىرىمىزنىڭ تۆۋەندىكى ھەدىسىنى ھۆججەتلەپ يازدۇرۇپ، قول ئاستىدىكىلىرىگە ئەۋەتىپتۇ:

«الْمُؤْمِنُ مِرآةُ الْمُؤْمِنِ» (رواه أبو داود).

ــ «مۇئمىن مۇئمىننىڭ ئەينەكىدۇر» (ئەبۇ داۋۇد تورىلىغان).

ئائىلىدىكى رېتسىپلار

دائىم لىمون سۇيى ئىچىپ بېرىشنىڭ پايدىسى

تېببى مۇتەخەسىسلەر يېقىندا ئېتىقىد قىلىش ئارقىلىق لىمون سۇيىنىڭ بۆرەككە تاش چۈشۈشنىڭ ئالدىنى ئېلىش رولىغا ئىگە ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىغان. ئۇلارنىڭ قارىشىچە، لىمون ستراتى سۇيىدۇكتىكى كالتسىينى سۈزۈۋېلىپ، كالتسىينىڭ چۆچۈپ بۆرەكتە تاش پەيدا بولۇشنىڭ ئالدىنى ئالىدىكەن.

لىمون تەركىبىدىكى ستراتنىڭ مىقدارى ئىنتايىن مول بولۇپ، دورا ئىچىشنى خالىمايدىغان بىمارلار لىمون سۇيىنى دورا ئورنىدا ئىچىپ بەرسىمۇ بولىدىكەن. كۇنىدە 120 مىللىلىتىر لىمون سۇيى ئىچىپ بەرگەندە ئۇنۇمنى تېخىمۇ ياخشى بولىدىكەن (إن شاء الله).

پەيغەمبەر تىبابىتى
بىلۈۋىلىك-ئىلىۋىلىك

بانان (طَلْحٌ)

الله تعالى مۇنداق دەيدۇ: «سانجاق-سانجاق بولۇپ كەتكەن مەۋز (بانان) دەرەخلىرىدىن» (سۈرە ۋاقىئە 29- ئايەتنىڭ بىر قىسمى).

ئۇ ھۆل ئىسسىق، ئۇنىڭ تاتلىق پىشقىنى ئەڭ ياخشى. ئۇ كۆكرەك، ئۆپكە، يۇتەلەلەرگە ۋە بۆرەك، دوۋسۇنلارنىڭ جاراھىتىگە مەنپەئەت قىلىدۇ؛ سوۋىدۇكنى راۋانلاشتۇرۇپ، قورساقنى بوشىتىدۇ؛ ئۇنى تاماقتىن ئىلگىرى يېگەن ياخشى، ئۇ ئاشقازانغا زىيانلىق. ئۇ سەپرا ۋە بەلغەمنى كۆپەيتىۋېتىدۇ، ئۇنىڭ زىيىنىنى شېكەر ۋە ھەسەل بىلەن قايتۇرىمىز.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ئىسلام ئاۋازى

18- سان

(قوش ھەپتىلىك گېزىت)

دىنىي ئەھكاملار

ئەھلى سۈننە ۋەلجامائە ئەقىدىسى ھەققىدە چۈشەنچە

(بىشى ئالدىنقى ساندا)

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ «الله نىڭ گۈزەل ئىسىملىرى بار، الله نى شۇ (گۈزەل ئىسىملىرى) بىلەن ئاتاڭلار، الله نىڭ ئىسىملىرىنى كەلىمە-كەلمەس قوللىنىدىغانلارنى تەرك ئېتىڭلار، ئۇلار (ئاخىرەتتە) قىلمىشلىرىنىڭ جازاسىنى تارتىدۇ» (سۈرە ئەئراف 180- ئايەت).

ئەھلى سۈننە ۋەلجامائە الله نىڭ سۈپەتلىرىنىڭ قانداقلىقىغا ئېنىق چەك بېكىتمەيدۇ چۈنكى الله ئۇ توغرىسىدا خەۋەر بەرمىگەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە، الله نى ئۇزىدىنمۇ بەكرەك بىلىدىغان ھېچكىم يوق. بۇنىڭغا الله نىڭ تۆۋەندىكى سۆزلىرى گۇۋاھتۇر: ﴿قُلْ أَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ﴾ «ئېيتقىنكى: <(ئۇلارنىڭ قايسى دىندا ئىكەنلىكىنى) سىلەر ئۈيدان بىلەمسىلە ياكى الله ئۈيدان بىلەمدۇ؟>» (سۈرە بەقەرە 140- ئايەتنىڭ بىر قىسمى).

﴿فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ «سىلەر الله قا مىسال كەلتۈرمەڭلار (يەنى الله قا يۇتلارنى ئوخشاتماڭلار، الله قا شېرىك كەلتۈرمەڭلار). الله ھەقىقەتەن (ھەممە ھەقىقەتنى) بىلىدۇ، سىلەر (الله نىڭ بۇيۇكلۇكىنى) بىلمەيسىلە» (سۈرە نەھل 74- ئايەت).

الله نى، الله تىن قالسا پەيغەمبەردىنمۇ بەكرەك بىلىدىغان ھېچكىم يوق. بۇنىڭغا الله نىڭ تۆۋەندىكى سۆزى گۇۋاھتۇر: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى ۞ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى ۞﴾ «(ئۇ) ئۆز نەپسى-خاھىشى بويىچە سۆزلىمەيدۇ [3]. پەقەت ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان ۋەھيىنىلا سۆزلەيدۇ [4]» (سۈرە نەجم 3-، 4- ئايەتلەر).

ئەھلى سۈننە ۋەلجامائە الله نىڭ ئۆزىدىن تىلگىرى ھېچبىر شەيئى بولمىغان «الْأَوَّلُ» ۋە ئۆزىدىن كېيىن ھېچبىر شەيئى بولمىغان «الْآخِرُ» ئىكەنلىكىگە، ئۆزىنىڭ ئۈستىدە ھېچبىر شەيئى بولمىغان «الظَّاهِرُ» ۋە ئۆزىنىڭ تۆۋەنىدە ھېچبىر شەيئى بولمىغان «الْبَاطِنُ» ئىكەنلىكىگە شۈمان كەلتۈرىدۇ. الله تعالى مۇنداق دەيدۇ: ﴿هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ «الله ئەۋۋەلدۇر (يەنى الله تىن تىلگىرى ھېچنەرسە يوقتۇر)، ئاخىردۇر (يەنى الله تىن كېيىن ھېچنەرسە يوقتۇر)، زاھىردۇر (يەنى الله نىڭ ئۈستىدە ھېچنەرسە يوقتۇر) ۋە باتىندۇر (يەنى الله نىڭ ئاستىدا ھېچنەرسە يوقتۇر)*، الله ھەر نەرسىنى بىلگۈچىدۇر» (سۈرە ھەدىد 3- ئايەت).

ئەھلى سۈننە ۋەلجامائە يەنە شۇنىڭغا شۈمان كەلتۈرىدۇكى، الله سبحانه وتعالى نىڭ زاتى (يەنى ۋۇجۇدى ۋە گەۋدىسى) ھېچ شەيئىگە ئوخشىمايدۇ ۋە ئۇنىڭ سۈپەتلىرى ھېچقانداق نەرسىنىڭ سۈپەتلىرىگە ئوخشىمايدۇ چۈنكى الله تعالى نىڭ ئوخشىشى ۋە تەڭدىشى يوقتۇر. ئۇ ئۆزىنىڭ مەخلۇقلىرىغا قىياس قىلىنمايدۇ. ئەھلى سۈننە ۋەلجامائە الله تعالى ئۆزىدە بار دېگەن سۈپەتلەرنى بار دەيدۇ لېكىن «تەمثىل» قىلمايدۇ (يەنى الله نىڭ سۈپەتلىرىنى ھېچنەرسىگە ئوخشاتمايدۇ). ئۇلار الله تعالى نى پاك دەپ بىلىدۇ لېكىن ئۇنى پاك دەپ بىلىش بىلەن بىرگە ئۇ ئۆزىدە بولۇشلۇق قىلغان سۈپەتلەرنى «تعطيل (بىكار)» قىلمۇتەمەيدۇ.

(الله خالىسا داۋامى كېيىنكى ساندا)

* ئىزاھات: «الله نىڭ ئاستىدا ھېچنەرسە يوقتۇر» دېگەننىڭ مەنىسى ــ «الله پۈتۈن كائىناتنى قورشاپ تۇرغۇچى» دېگەنلىكتۇر.

ھەدىس ئۈنچىلىرى

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ شَرَّ النَّاسِ ذُو الْوَجْهَيْنِ الَّذِي يَأْتِي هَؤُلَاءِ بِوَجْهٍ وَهَؤُلَاءِ بِوَجْهٍ».

ئەبۇ ھۇرەيرە رضي الله عنه مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھ ﷺ نىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «ھەقىقەتەن كىشىلەرنىڭ ئەڭ يامىنى ئۈلارغا بىر يۈزى بىلەن، بۇلارغا بىر يۈزى بىلەن كېلىدىغان ئىككى يۈزلىمە كىشىدۇر» («سەھىھ مۇسلىم» 7179- ھەدىس).

ھەدىسنىڭ شەرھىسى

شۈمال قوزۇتۇبى بۇ ھەدىسنى شەرھىلەپ مۇنداق دەيدۇ: «ئىككى يۈزلىمە كىشىنىڭ خالايىقنىڭ ئەڭ يامىنى بولۇشىنىڭ سەۋەبى ئۇنىڭ ھالىتى مۇناپىقلارنىڭ ھالىتىگە ئوخشىغانلىقىدىندۇر چۈنكى ئۇ كىشى يالغاندىن ياخشىچاق بولىدۇ ۋە ئىنسانلار ئوتتۇرىسىدا پاسات تېرىيدۇ».

شۈمال نەۋۋەۋى مۇنداق دەيدۇ: «ئۇ ئىككى يۈزلىمە كىشى ھەربىر گۇرۇھقا ئۆز گۇرۇھىنى خۇرسەن قىلىدىغان ھالەت بىلەن كېلىدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە شۇ گۇرۇھتىن ئىككىنىڭ ۋە شۇ گۇرۇھنىڭ دۈشمىنىگە دۈشمەن ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. ئۇنىڭ بۇ قىلىقى مۇناپىقلىقتۇر؛ يالغانچىلىق، ئالدامچىلىق ۋە ھەر ئىككى تائىپىنىڭ سىرىنى بىلىشكە ئۇرۇنۇشتۇر ھەمدە بۇ ھارام ئىشلاردۇر. ئەمما قانداقلىكى بىر ئادەم شۇ قىلىق ئارقىلىق ئىككى تائىپىنىڭ ئوتتۇرىسىنى ئىسلاھ قىلىشنى مەقسەت قىلسا بۇ ياخشىدۇر».

باشقا ئالىملار مۇنداق دېگەن: «بۇ ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى پەرق شۇكى، كىمكى ھەربىر گۇرۇھنىڭ ئەمەلىنى ئۈلارغا چىرايلىق كۆرسىتىپ باشقىلارنىڭ قېشىدا سۆكسە، بۇ ئېيىبلىنىدۇ ئەمما بىر تائىپىگە يەنە بىر كىشىنىڭ ئۈزرىسىنى يەتكۈزگەن، شۇ تائىپىگە مۇمكىنقەدەر ياخشى ئىشلارنى يەتكۈزۈپ قەبىھلىكلەرنى يۇگۈگەن كىشى ياخشى ئىش قىلغان بولىدۇ» («تحفة الاحوذى»دىن ئېلىنىدى).

بۇلاقتىن تامچە

الله تعالى مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمُ الْفَتْحُ وَإِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَعُودُوا نَعُدْ وَلَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ فِئَتُكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ﴾.

ئايەتنىڭ تەرجىمىسى

«(ئى كۇففارلار جامائەسى!) ئەگەر سىلەر غەلىبىنى تىلىسەڭلار، غەلىبە ئاللىقاچان سىلەرگە كەلدى (يەنى ئۇ سىلەرنىڭ زىيىنىڭلارغا كەلدى). ئەگەر (پەيغەمبەر بىلەن دۈشمەنلىشىشتىن) يانساڭلار، بۇ سىلەر ئۈچۈن ياخشىدۇر؛ ئەگەر ئۇنىڭ بىلەن يەنە ئۇرۇشساڭلار، بىز ئۇنىڭغا يەنە ياردەم بېرىمىز. قوشۇنۇڭلار كۆپ بولغان تەقدىردىمۇ ئۇ سىلەردىن ھېچنەرسىنى دەپئى قىلىپ بېرەلمەيدۇ، الله ھەققىدە ئەتە مۇئمىنلەر بىلەن بىللىدۇر» (سۈرە ئەنفال 19- ئايەت).

ئايەتنىڭ تەپسىرى

بۇ ئايەتنىڭ تەپسىرى ھەققىدە ئىبنى كەسىر رحمه الله مۇنداق دەيدۇ: «ئى كاپىرلار جامائەسى! ئەگەر سىلەر غەلىبىنى تىلىسەڭلار، يەنى الله تعالى نىڭ سىلەرگە ياردەم بېرىپ سىلەر بىلەن دۈشمەنلىشىپ ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىشنى تىلىسەڭلار، ھەققەتەن سورىغىنىڭلار سىلەرگە بېرىلدى».

بۇ ھەقتە ئىبنى ئىسھاق ۋە باشقىلار زۇھرىدىن ئابدۇللاھ ئىبنى سۇئۇلنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى نەقىل قىلىدۇ: «بەدر ئۇرۇشىنى بولغان كۈنى ئەبۇ جەھىل: «ئى الله! بىزدىن قايسىمىز سىلە-رەھىمنى ئۈزگەن ۋە يىز بىلمەيدىغان نەرسىنى بىزگە ئېلىپ كەلگەن بولسا، ئۇنى ئەتە (يەنى ئۇرۇش بولغان چاغدا) ھالاك قىلغىن> دەپ دۇئا قىلغان. بۇ ئۇنىڭ الله تعالى دىن ياردەم تىلىگىنى ئىدى، شۇنىڭ بىلەن الله تعالى نىڭ مەزكۇر ئايىتى نازىل بولغان ئىدى».

بۇ ھەقتە سۈددى مۇنداق دەيدۇ: «مۇشرىكلار مەككىدىن بەدرگە چىققاندا كەتىبىنىڭ يوۋۇقلىرىنى بىللە ئېلىپ چىققان ئىدى. ئۇلار الله تعالى دىن ياردەم سوراپ: <ئى الله! بۇ ئىككى قوشۇننىڭ قايسىسى ئېلا ئۇرۇندا بولسا، بۇ ئىككى گۇرۇھنىڭ قايسىسى ھۆرمەتلىك بولسا، بۇ ئىككى قەبىلىنىڭ قايسىسى ياخشى بولسا شۇ تەرەپكە ياردەم بەرگىن!> دېپىشتى. شۇنىڭ بىلەن الله تعالى: <(ئى كۇففارلار جامائەسى!) ئەگەر سىلەر غەلىبىنى تىلىسەڭلار، غەلىبە ئاللىقاچان سىلەرگە كەلدى (يەنى ئۇ سىلەرنىڭ زىيىنىڭلارغا كەلدى)> دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى. يەنى الله: <سىلەرنىڭ دېگىنىڭلار بويىچە مۇھەممەد ﷺ گە ياردەم قىلدىم> دېدى».

﴿إِنْ تَسْتَفْتِحُوا﴾ «(ئى كۇففارلار جامائەسى!) ئەگەر سىلەر غەلىبىنى تىلىسەڭلار» دېگەن ئايەت ھەققىدە ئەللامە سەئدى مۇنداق دەيدۇ: «ئى مۇشرىكلار! سىلەر الله تعالى دىن ئازابىنى ھەددىدىن ئاشقان زالىملارنىڭ چۈشۈرۈشىنى تەلەپ قىلىساڭلار ھەققەتەن سىلەرگە غەلىبە كەلدى، يەنى الله تعالى ئۇزۇنىڭ ئازابىدىن سىلەرگە قاقشاتقۇچ زەربە ۋە مۇئمىنلەرگە شىرەت بولىدىغان نەرسىنى (يەنى غەلىبىنى) چۈشۈردى».

﴿وَإِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ﴾ «ئەگەر (پەيغەمبەر بىلەن دۈشمەنلىشىشتىن) يانساڭلار، بۇ سىلەر ئۈچۈن ياخشىدۇر» دېگەن ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: «پەدر ئۇرۇشىنى بولغان كۈنى ئەبۇ جەھىل: «ئى الله! بىزدىن قايسىمىز سىلە-رەھىمنى ئۈزگەن ۋە يىز بىلمەيدىغان نەرسىنى بىزگە ئېلىپ كەلگەن بولسا، ئۇنى ئەتە (يەنى ئۇرۇش بولغان چاغدا) ھالاك قىلغىن> دەپ دۇئا قىلغان. بۇ ئۇنىڭ الله تعالى دىن ياردەم تىلىگىنى ئىدى، شۇنىڭ بىلەن الله تعالى نىڭ مەزكۇر ئايىتى نازىل بولغان ئىدى».

بۇ ھەقتە سۈددى مۇنداق دەيدۇ: «مۇشرىكلار مەككىدىن بەدرگە چىققاندا كەتىبىنىڭ يوۋۇقلىرىنى بىللە ئېلىپ چىققان ئىدى. ئۇلار الله تعالى دىن ياردەم سوراپ: <ئى الله! بۇ ئىككى قوشۇننىڭ قايسىسى ئېلا ئۇرۇندا بولسا، بۇ ئىككى گۇرۇھنىڭ قايسىسى ھۆرمەتلىك بولسا، بۇ ئىككى قەبىلىنىڭ قايسىسى ياخشى بولسا شۇ تەرەپكە ياردەم بەرگىن!> دېپىشتى. شۇنىڭ بىلەن الله تعالى: <(ئى كۇففارلار جامائەسى!) ئەگەر سىلەر غەلىبىنى تىلىسەڭلار، غەلىبە ئاللىقاچان سىلەرگە كەلدى (يەنى يىز بىلەن سىلەرنى قايتا جازالايمىز)>. ئۇ يەتىنىڭ مەنىسى شۇكى، ئەگەر سىلەر ئىلگىرىكى كۇفرىلىقىڭلار ۋە ئازغۇنلۇقۇڭلارغا قايتساڭلار بىزمۇ سىلەرنى ئىلگىرىكىگە ئوخشاش ھادىسىلەرگە گىرىپتار قىلىمىز».

الله تعالى نىڭ: ﴿وَلَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ فِئَتُكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ﴾ «قوشۇنۇڭلار كۆپ بولغان تەقدىردىمۇ ئۇ سىلەردىن ھېچنەرسىنى دەپئى قىلىپ بېرەلمەيدۇ» دېگەن ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: «ئەگەر (دۈشمەنلىشىشكە) قايتساڭلار، مېنىڭ ئەۋلىيا (يەنى يېقىن) بەندىلىرىمنىڭ قولى بىلەن ئۇلتۇرۇش، ئەسىر ئېلىش ۋە مەغلۇپ قىلىش بىلەن قايتقان ۋاقىتمدا، سىلەرنىڭ مۇشىركلاردىن ئىبارەت قوشۇنۇڭلار ۋە جاماۋىتىڭلار ھەرقانچە كۆپ بولغان تەقدىردىمۇ، خۇددى بەدر كۈنى كاپىرلارنىڭ سانى كۆپ، مۇئمىنلەرنىڭ سانى ئاز تۇرۇقلۇق ھېچنەرسىنى دەپئى قىلالمىغانىدەك سىلەردىن ھېچنەرسىنى دەپئى قىلالمايدۇ».

﴿وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ «الله ھەققىدە مۇئمىنلەر بىلەن بىللىدۇر» دېگەن ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: «الله سبحانه وتعالى ئۇزۇنىڭ بەندىلىرىدىن ئۇزۇنگە ئىمان ئېيتقان كىشىلەر بىلەن بىللە بولۇپ، كاپىرلارغا قارشى ياردەم بېرىدۇ ياكى بەدر كۈنى مۇشىركلارغا قارشى غەلىبە ئاتا قىلغانغا ئوخشاش غەلىبە ئاتا قىلىدۇ» («تەپسىر تەبەرى»دىن ئېلىنىدى).

﴿وَلَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ فِئَتُكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ «قوشۇنۇڭلار كۆپ بولغان تەقدىردىمۇ ئۇ سىلەردىن ھېچنەرسىنى دەپئى قىلىپ بېرەلمەيدۇ، الله ھەققىدە ئەتە مۇئمىنلەر بىلەن بىللىدۇر» دېگەن ئايەت ھەققىدە ئەللامە سەئدى مۇنداق دەيدۇ: «سىلەر ئۇلۇرغا تايىنىپ ئۇرۇش قىلىدىغان ياردەمچىلىرىڭلار ۋە ھەمكارلاشقۇچىلىرىڭلار

(بېشى 2- بەتتە)

چوشەنچە پەيدا قىلىش بىدئەت ۋە زالالەتتۇر شۇندادلا مۇئمىنلەرنىڭ يولىغا ئۆيغۇن ئەمەستۇر. دېمەك، خاۋارىجلار ھۆكۈم ئېتىبارى بىلەن يەڭگىل خاۋارىجلار ۋە ئېغىر خاۋارىجلار دەپ ئىككىگە ئايرىلىدۇ. يەڭگىل خاۋارىجلار دېگىنىمىز ــ غۇلاتلار. بۇلار «غلاة التكفير (يەنى تەكفىردە چېكىدىن ئاشقۇچىلار)» دەپ ئاتىلىدۇ ۋە يەزىدە «خاۋارىج» دەپمۇ ئاتىلىدۇ.

بۇلارنىڭ يەڭگىل خاۋارىج بولۇشىدىكى سەۋەب ــ ئۇلار مۇسۇلمانلارنى ناھەق كاپىرغا چىقىرىش بىلەنلا كۆپايىلىنىپ مۇسۇلمانلارغا ئۆزۈش ئاچمىغان كىشىلەردۇر. بۇلارنىڭ ھۆكۈمى شۇكى، دەۋەتچىلىرىنى ئۆلتۈرۈشنىڭ دۇرۇسلۇقىدا ئالىملارنىڭ تارىسىدا ئىختىلاپ بار، سەھىھ كۆز قاراش بولسا ئۇ دەۋەتچىلەرنىڭ زىمىنى ئۆلتۈرۈشتىن باشقا يول بىلەن يوقىلىش مۇمكىن بولمىسا ۋە كۆچلۈك بىر زىيان ئېگىشىپ كېلمىسە ئۆلتۈرۈلۈشى دۇرۇستۇر لېكىن ئۇلارنى (يەنى دەۋەتچىلىرىنى) ئۆلتۈرۈش شەرئىي سىياسەتكە ۋە پايدا-زىيانىنى دەڭسەپشكە قاراشلىقتۇر ئەمما دەۋەتچى بولمىغان ئادەمى ئەگەشكۈچىلىرىنى ئۆلتۈرۈش دۇرۇس ئەمەس بەلكى باشقا تەزىر (يەنى سالامنى ۋە گەپلىشىشنى تەرك ئېتىش ياكى ئۇندىن باشقا جازالار) ياكى شۇيىملىرگە رەددىيە بېرىش ۋە ياكى دەۋەت قاتارلىق ئۇسۇلىلار بىلەن ھەققە چاقىرىلىدۇ («مجموع الفتاوى» 28- توم 273- بەت).

مەسىلەن، خاۋارىجلاردا ھەزرىتى ئەلى رضي الله عنه غا قوراللىق قارشى چىقىشتىن ئىلگىرى خاۋارىجلىق سۈپىتى بولسىمۇ ئەلى رضي الله عنه ئۇلارغا ئۆزۈش ئاچمىغان بەلكى ئۇلارغا دەۋەت قىلغان چۈنكى ئۇلار ئۇ چاغدا تىخى قوراللىق كۆچ بولۇپ يول توسىدىغان، مۇسۇلمانلارنى ۋە زىممىيلارنى ئۆلتۈردىغان ئىشلارنى سادىر قىلمىغان.

ئېغىر خاۋارىجلارنىڭ «خاۋارىج»، «مەۋارىق»، «ماريقە»، «ھەرۇرىيە» دېگەندەك ئىسىملار بىلەن ئاتىلىدىغانلىقىغا ئالىملار ئىتتىپاقتۇر چۈنكى ئۇلار مۇسۇلمانلارنى ناھەق كاپىرغا چىقىرىشقا يول توسۇش ۋە قان تۆكۈش قاتارلىق جىنايەتلەرنى قوشقانلىقى ئۈچۈن، ئۇلىمالار ئۇلار بىلەن ئۇرۇشۇشنىڭ پەرزلىكىگە ئىتتىپاققا ئەگەشكەن (ئەبۇبەكرى 281- بەت، «شەرھى مۇسلىم» 7- توم 170- بەت، «مجموع الفتاوى» 28- توم 130- بەت، «ھەتتۇا كۆبرا» 3- توم 547-، 548- بەت، «المغني» 10- توم 46- بەت).

خاۋارىجلارنىڭ ئازغۇن، گۇناھكار، پاسىق، بىدئەتچى ئىكەنلىكىگە ئۈممەت ئىتتىپاققا كەلگەن ئەمما ئۇلارنى كاپىرغا چىقىرىشتا ئالىملار ئىختىلاپ قىلىشقان بولۇپ: ئىمام مالىك، ئىمام شاھمەد ۋە ئىمام شافىئىيلارنىڭ مەزھىبىدە مەشھۇر ئىككى خىل ۋەتىۋا بار: بىرى، كاپىر دېيىش؛ يەنە بىرى، بىدئەتچى ۋە ئازغۇن دېيىش. كۆچلۈك كۆز قاراش شۇكى، كاپىر ئەمەس، بىدئەتچى ۋە ئازغۇن دېيىشتۇر.

ئالىملار ئۇلارغا ئۆزۈش قىلىشنىڭ ھۆكمىدە «باغىلارغا ئوخشاش مۇئامىلە قىلىنامدۇ ياكى مۇرتەدكە ئوخشاش مۇئامىلە قىلىنامدۇ ۋە ياكى ھەر ئىككىلىسى ئەمەسمۇ؟» دېگەن ئۈچ خىل كۆز قاراشتا ئىختىلاپ قىلىشتى.

باغى دېگەن ــ ئادىل مۇسۇلمان ھاكىمغا يوللۇقتەك كۆرۈنىدىغان تەڭئىل بىلەن قارشى چىققان ۋە قورال كۆچى تارقىلىق ئۇزۇنىى قوغدىۋالغان تائىپىدۇر. بۇلار ئىككى خىل بولۇپ: بىرى، گۇناھكار ئەمەس بەلكى ئىجتىھادتا خاتا كېتىپ بىر ئەجىر قالىدىغان ئەھلى سۈننە ئىقىدىسىدىكى (يەنى خاۋارىج ۋە بىدئەتچى بولمىغان) كىشىلەردۇر. مەسىلەن، ئەلى رضي الله عنه غا بويسۇنمىغان مۇئاۋىيە رضي الله عنه غا ئوخشاش باغىلار. يەنە بىرى، گۇناھكار باغىلار؛ مەسىلەن، ئوسمان رضي الله عنه نى ئۆلتۈرۈش گۇرۇھىغا ئوخشاش. ئۇلار ئۆزلىرى ئۆرۈش ئاچمىغوچە ئۇلارغا قارشى ئۆرۈش قىلىنمايدۇ. ئەڭ كۆچلۈك كۆز قاراش شۇكى، خاۋارىجلارنىڭ ھۆكمى باغىمۇ ئەمەس، مۇرتەدمۇ ئەمەس ئەمما ئۇلار ئۆزلىرى ئۆرۈش ئاچمىسىمۇ ئۇلارغا دەسلەپتە ئۆرۈش باشلاش دۇرۇستۇر («مجموع الفتاوى» 28- توم 518- بەت).

(الله خالىسا داۋامى كېلەركى ساندا)

سېتىلغاننى ئىگىسىگە تاپشۇرۇڭلار

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين!

سىلەر جانلىرىڭلارنى الله تعالى غا ساتتىڭلار، ئالدىڭلاردا سېتىلغاننى ئىگىسىگە تاپشۇرۇشتىن باشقا يەنە بىر تاللاش يوق. الله تعالى مۇنداق دەيدۇ: «شۇبھىسىزكى، الله مۇئمىنلەردىن ئۇلارنىڭ جانلىرىنى ۋە مالىلىرىنى ئۇلارغا جەننەتنى بېرىپ سېتىۋالدى» (سۈرە تەۋبە 111- ئايەتنىڭ بىر قىسمى).

سېتىلغان نەرسە سېتىۋالغۇچىغا تاپشۇرۇلغاندا، سېتىۋالغۇچى ئۇنى خالىغانچە تەسەررۇپ قىلىدۇ. ئۇنى خالىغان يەرگە قويىدۇ. خالىسا ئۇنى بىر ساراينى، خالىسا بىر زىندانغا قويىدۇ؛ خالىسا ئۇنى ئەڭ قىممەتلىك كىيىملەر بىلەن كىيىندۈرىدۇ، خالىسا ئۇنى يەڭگە ئەۋرەت يەلىرىنى ياپالايدىغان بىرى قىلىپ قويىدۇ؛ خالىسا ئۇنى بىر باي، خالىسا ئۇنى موھتاج بىر پېقىر قىلىدۇ؛ خالىسا ئۇمرىنى ئۇزۇن قىلىدۇ، خالىسا ئۇنى دارغا ئاسىدۇ، دوشمەنلىرىنى ئۇنى ئۆلتۈرۈشكە مۇسەللەت قىلىدۇ.

قوينى سېتىۋالغان خېرىدار ئۇنى بوغۇزلىغىنىدا قوينىڭ بۇرۇنۇنى ئېگىسىنىڭ ئاچچىقلىنىشى ياكى كۆڭلى يېرىم بولۇپ قېلىشى توغرىمۇ؟! الله ۋە رەسۇلۇنىڭ شېرى ھەمزە ئىبنى ئابدۇلمۇتەللىب رضي الله عنه غا نېمە بولغانلىقىنى ئاڭلىمىدىڭلارمۇ؟! قوررىسقى يېرىلغان، جىگىرى چېقىرىلغان، ئەزالىرى كېسىلگەن ئىدى. رەسۇلۇللاھ ﷺ نىڭ ساھابىلىرىدىن يەنە باشقىلىرىمۇ ئۇھىۇد ئۇرۇشىدا ئوخشاش رەۋىشتە شەھىد بولغان ئىدى، ئۇلارنىڭ قورساقلىرى يېرىلغان، قۇلاقلىرى ۋە بۇرۇنلىرى كېسۈۋىلىنغان ئىدى. ھەتتا ھىندى بىنتى ئۇتبە ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولغان قۇرەيش ئايالىلىرى ساھابىلەرنىڭ بۇرۇنلىرىنى ۋە قۇلاقلىرىنى ئېلىپ ئۆزلىرىگە بىلەيزۈك ۋە ھالقا قىلىشقان ئىدى. ھىندى بىنتى ئۇتبە بىلەيزۈكلىرىنى ۋە بولغانلار يىمىلىپ تۆگەيدىغان، كىمىلىپ كونىرايدىغان ۋە كېيىنىچە تاشلىنىدىغان كىيىم ھەم ئۇتۇكىنىچى نەرسىلەر ئىدى.

ئۇرۇشقا كەلگەندە ئۇنىڭدا الله تعالى نىڭ ھەق بىلەن باتىلنى بىر-بىرىدىن ئايرىشى مەغۇجۇت ئىدى. ئۇرۇشتا شېرىكنىڭ مەغلۇپ بولۇشى، ۋەيران قىلىنىشى، تەھىدىدىنىڭ ئۈلۈغلىنىشى ۋە يېيىلىشى ھەمدە ئىسلامنىڭ ئالدىدا توساق بولۇپ تۇرۇۋاتقان مۇشرىكلارنىڭ ئۇلتۇرۇلۇشى مەۋجۇت ئىدى. ئۇرۇشتا قولغا كەلتۈرگەن بۇ غەلبە ئۇلار ئۈچۈن ئەڭ ياخشى مۇكاپات بولدى:

شۇيھىسىزكى، الله بەدر ئەھلىنىڭ ھالىنى كۆردى ۋە: «خالىغىنىڭلارنى قىلىڭلار، سىلەرنى مەغپىرەت قىلدىم» دېدى.

الله تعالى مۇنداق دەيدۇ: «ئۇز ۋاقتىدا الله ئىككى گۇرۇھ (بىرى مۇشرىكلار كارۋىنى، يەنە بىرى مۇشرىكلار قوشۇنى)دىن بىرىنىڭ قولۇڭلارغا كەلتۈرۈلۈشىنى ۋەدە قىلدى. سىلەر قورالسىز گۇرۇھنىڭ (يەنى كارۋانلىنىڭ) قولۇڭلارغا كەلتۈرۈلۈشىنى ياقتۇردۇڭلار. الله ئۇز سۆزلىرى ئارقىلىق ھەقنى ھەق قىلىشنى (يەنى ئىسلام دىنىنى ئۈستۈن قىلىشنى)، كاپىرلارنىڭ يىلتىزىنى قۇرۇتۇشنى خالايدۇ» (سۈرە ئەنفال 7- ئايەت).

بۇ تېمىدا سۆزۈمنى تامامىلاشتىن ئاۋۋال ئىمام ئىبنى قەييىم رحمه الله نىڭ «زادۇلمەئاد» نامىلىق كىتابىدا زىكىر قىلىنغان جومىلىلەرنىڭ مەنىسىنى بىرئاز يىغىنچاقلاپ نەقىل كەلتۈرمەكچىمەن: «شۇيھىسىزكى، الله تعالى بىخىللىق قىلمىسا ئەندىن بىرەر نەرسىنى ئايىپ قالمىغان، خەزىنىلىرىڭدىن بىرەر نەرسىنى كەملىتىپ قويمىغان، سېنىڭ ھەققىڭ بولغان نەرسىنى ئۆزۈڭگە ئايىرمىغانىدۇر ئەممە ئۆزۈندىن تىلىشىڭ ئۈچۈن ساڭا بەزى نەرسىلەرنى بەرمىگەن، سېنى ئىززەتلىك قىلىش ئۈچۈن ئۆزۈڭگە قارىتا ھەقىر (يەنى تۆۋەن) قىلغان ۋە ياي قىلماق ئۈچۈن سېنى ئۆزۈڭگە قارىتا پېقىر قىلغانىدۇر. سېنى پۇشايمان قىلىشىڭغا مەجبۇر قىلغان، ئۇنىڭغا بويۇن ئېگىشىنىڭ ۋە ئۇنىڭغا موھتاج بولۇشنىڭ لەززىتىنى تېتىش بىلەن تەمىن ئەتكەن، ساڭا قۇللۇق كىيىمىنى كىيدۈرگەن، سېنى ئەڭ شەرەپلىك ۋەزىپىلەر بىلەن ۋەزىپىلەندۈرگەن. قۇدرەتىدە ئۇنىڭ ھېكمىتىنى، ئىززىتىدە ئۇنىڭ رەھمىتىنى، قەھرىدە ئۇنىڭ لۇتفىنى (كۆيۈنۈشىنى) ۋە ياخشىلىقىنى كۆرۈشۈڭنى خالىغانىدۇر. ئۇنىڭ ئايىشى بېغىشلىنىشى، ئېلىپ تاشلىشى ۋەزىپىگە تەيىنلىنىشى، جازالىشى تەربىيە، ئىمتىھانى ھەدىيە ۋە سۈيگۈ، دوشمەنلىرىنى ساڭا ئەۋەتىشى سېنى ئۇنىڭغا يەتكۈزىدىغان بىر يولدۇر».

كىم بۇ بۈيۈك جومىلىلەرنى قەلبىى ۋە ئەقلى بىلەن چوشەنمىسە، ئۇلارغا ئەمەل قىلمىسا، ئۇنىڭ دەرىجىسى ئالىلار قوبۇل قىلىنمايدىغان ئورۇندۇر. ئۇنىڭ قوبۇل بىللە ئېچىگە ئالا قىلىنغانىنى قوبىدىغانغا بىرەر قاچىسى (ئەجىر-ساۋاب خەزىنىسى) بولمايدۇ. كىم قاچىسى يوق بىر ھالەتتە كەلسە مەھرۇم بولغانچە قايتىدۇ، ئۇ چاغدا ئۇ ئۆزىدىن باشقىسىنى ئەيبلىمىسۇن...

يۇلتۇزلار چىمىرلايدۇ

(بېشى ئالدىنقى ساندا)

7. ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋف رضي الله عنه ئۇمەييە ئىبنى خەلەف بىلەن مەككىدىكى ۋاقىتلىردا ھالىمىيلەتتىكى دوستلاردىن ئىدى. بەدر كۈنى ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋف رضي الله عنه ئۇلجا ئالغان بىر نەچچە تال ساۋۇتلارنى كېتۈرۈۋۈالغان ھالەتتە ئۇمەييە ئىبنى خەلەفنىڭ يېنىدىن ئۆتتى. ئۇمەييە ئوغلى ئەلى ئىبنى ئۇمەييەنىڭ قولىنى تۇتۇپ تۇرۇۋاتاتتى. ئۇ ئابدۇراھمان رضي الله عنه نى كۆرۈپ: «مېنى ھەمايە قىلىۋالمامسەن!؟ مەن، سەن كېتۈرۈۋۈالغان ساۋۇتلاردىن ياخشىراق. مەن بۇگۈنكىدەك خارلىق تارتىپ باقمىغان، سىلەرنىڭ سوتتەك ئېھتىياجىڭلار يوقمۇ؟» دېدى (يەنى مېنى ئۆلتۈمدىن قۇتۇلدۇرۇپ قالغان كىشىگە سوتلۇق تۆگىلەرنى بېرىرسەن دېمەكچى). شۇنىڭ بىلەن، ئابدۇراھمان رضي الله عنه ساۋۇتلارنى تاشلاپ بۇ ئىككىسىنى ئەسىر ئېلىپ ماڭدى. ئابدۇراھمان رضي الله عنه مۇنداق دەيدۇ: «مەن ئۇمەييە بىلەن ئوغلى ئوتتۇرىسىدا كېتىۋاتقىنىم ئۇمەييە ئىبنى خەلەف: <سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى تۆگە قوشىنىڭ پېيىنى تاقىۋالغان كىشى كىم؟> دەپ سوردى، مەن: <ئۇ ھەمزە ئىبنى ئابدۇلمۇتەللىب> دېسەم، ئۇ: <ئۇ بىزنى كۆپ مۇسىبەتلەندۈرۈۋەتتى> دېدى».

ئابدۇراھمان رضي الله عنه مۇنداق دەيدۇ: «الله بىلەن قەسەمكى، مەن بۇ ئىككىسىنى ئېلىپ مېڭىۋاتاتتىم، تۇيۇقسىز بىلال رضي الله عنه ئۇمەييەنىڭ مەن بىلەن كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ (ئۇمەييە مەككىدە بىلالنى كۆپ ئازابلىغان ئىدى): <بۇ مۇشرىكلارنىڭ كاتتىشىپشى ئۇمەييە ئىبنى خەلەفتۇر، ئۇ مەن ياشايمەن> دېدى. مەن: <ئېي بىلال! بۇ مېنىڭ ئەسىرىم> دېگەنىدىم، بىلال: <يا ئۇ ياشايدۇ، يا مەن ياشايمەن> دېدى. مەن: <ئېي قارا خوتۇنىنىڭ بالىسى! ئاڭلاۋاتامسەن؟!> دېسەم، ئۇ: <يا ئۇ ياشايدۇ، يا مەن ياشايمەن> دەپ ئۇزىنىڭ يېڭىدىن قوغدىۋاتاتتىمە، بىرى ئۇمەييەنىڭ ئوغلىنىڭ پۇتىغا قىلىچ بىلەن ئۇرۇپ يېقىشتۇرىتى. ئۇمەييە قاتتىق ۋارقىراپ كەتتى. مەن ئۇنداق تۇزلىغان ئاۋازىنى ئۇمرۇمدە ئاڭلاپ باقمىغان ئىدىم. مەن: <ئېي ئۇمەييە! سەن ئۇزۇڭنى قۇتقۇزغىن. الله بىلەن قەسەمكى، مەن ساڭا ھېچقانداق ئەسقاتمىغۇدەكمەن> دېدىم. ئۇلار ئۇ ئىككىسىنى قىلىچ بىلەن چېپىپ قانغا بوياۋەتتى»، ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋف رضي الله عنه: «الله بىلالغا رەھمەت قىلسۇنكى، ئۇ مېنى ساۋۇتلىرىمدىن مەھرۇم قويدى ۋە ئەسىرىمنى ئۇلتۇرۇۋۈەتتى» دەيتتى («الرحيق المختوم»دىن ئېلىندى).

بۇ ۋەقەلىكتىن چىقىدىغان ئىبرەتلەر

1) بىلال رضي الله عنه مەككىدە ئۇزىنىڭ خەلەفنى ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋف رضي الله عنه نىڭ قولىدا ئەسىر ھالەتتە كۆرگەن ۋاقىتتا، يۇقىرى ئاۋازدا: «ئەگەر ئۇ قۇتۇلۇپ قالسا مەن مەقسىتىمگە ئېرىشەلمەيمەن» دەپ توۋلاپ كەتتى. ھەقىقەتەن بۇ ــ الله نىڭ دوشمەنلىرى بولغان زالىم كاپىرلارنىڭ كاتتىلىرىدىن ئاچچىقىنى چىقىرىش كۆرۈنۈشىدۇر. بۇ ھاياتىي دۇنياىدىكى كاتتا بىر نېئمەت بولۇپ، الله بۇ ئارقىلىق زوراۋان، تاجاۋۇزچى كاپىرلارنىڭ قولىدا ئەزىيەت ۋە خارلىققا قۇچۇرغان مۇئمىنلەرنىڭ ئىچ پۇشۇقىنى كەتكۈزىدۇ. بۇ ھەقتە الله تعالى مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلارغا ئۇرۇش ئېچىلدى، الله ئۇلارنى سىلەرنىڭ قولۇڭلار بىلەن جازالايدۇ. الله ئۇلارنى خار قىلىدۇ، الله سىلەرنى ئۇلار ئۈستىدىن غالىب قىلىدۇ، (ئىسلام دىنىنى ئۈستۈن قىلىپ، كاپىرلارنى جازالاپ) مۇئمىن قەۋمنىڭ كۆڭلىگە شىپالىق (يەنى تەسەللى) بېرىدۇ [14]. شۇنداقلا ئۇلارنى دىللىرىدىكى ئاچچىقتىن خالاس قىلىدۇ. الله خالىغان ئادەمنى تەۋبىگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ. الله ھەممىنى بىلىپ تۇرغۇچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر [15]» (سۈرە تەۋبە 14-، 15- ئايەتلەر).

2) ھەقىقەتەن زوراۋان ئۇمەييەنىڭ ئاچچىنىشلىق خار ھالدا ئۆلتۈرۈلۈشىدە ئۆز كۆچ-قۇۋۋىتى بىلەن پەخىرلىنىدىغان، ياشىغىچە ئۇنىڭ ۋە ھوقۇقى بىلەن قالدۇرۇلغان ئاجىزلارغا تاجاۋۇز قىلىدىغان، ئۇلارنىڭ ھەق-ھوقۇقلىرىنى دەپسەندە قىلىدىغان ھەربىر زوراۋان تاجاۋۇزچىلارغا ئىبرەتلىك، ئاچچىقى ساۋاق بار. ئۇلار دۇنياىدا يامان ئاقىۋەتتەك، ئاخىرەتتە ئېچىنىشلىق شەھۋالغا قالىدۇ. بۇ ھەقتە الله تبارك وتعالى مۇنداق دەيدۇ: «بىز (مىسىر) زېھىنىدا بوزەك قىلىنغانلارغا قوغدىۋاتاتتىمە، بىرى ئۇمەييەنىڭ ئوغلىنىڭ پۇتىغا قىلىچ بىلەن ئۇرۇپ يېقىشتۇرىتى. ئۇمەييە قاتتىق ۋارقىراپ كەتتى. مەن ئۇنداق تۇزلىغان ئاۋازنى ئۇمرۇمدە ئاڭلاپ باقمىغان ئىدىم. مەن: <ئېي ئۇمەييە! سەن ئۇزۇڭنى تاشلىۋەتىپ ئۇ ئىككىسىنى قىلىچ بىلەن چېپىپ قانغا بوياۋەتتىڭ> دەپ ئۇ ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇچۇپ كەلدى. ئۇ ھەقىقەتەن ئۇ ئىككىسىنى ئۇلتۇرۇۋەتت